

9 lutego 2023 roku - 70. rocznica śmierci
Aleksandra Bluhm-Kwiatkowskiego

(1895-1953)

70 lat temu w dniu 9 lutego 1953 roku zmarł w Łowiczu Aleksander Bluhm-Kwiatkowski, działacz społeczny i pedagog, członek i prezes Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Pochowany został w grobowcu rodzinnym Skowrońskich w głównej alei dzisiejszego cmentarza katedralnego.

Aleksander Bluhm-Kwiatkowski urodził się w 19 listopada 1895 r. w Aleksandrowie Kujawskim. Jego rodzicami byli Jan Oswald Erwin Bluhm, syn Gustawa i Józefy Zass oraz Jadwiga Floriana ze Skowrońskich, córka Łukasza Skowrońskiego i Julii Gler. Dziadek Łukasz Skowroński (zm. w 1904 r.) był powstańcem 1863 r., za co więziono go w twierdzy kijowskiej, a później zesłano na Syberię.

Następnie młodego Aleksandra odnajdujemy wśród uczniów Łowickiej Szkoły Realnej. Gdy nastaje rok 1905 i dochodzi do strajku w ŁSR uczęszcza wówczas do klasy wstępnej. Przypuszczalnie z postawy patriotycznej rodziny wynika fakt, że w tym czasie nie chodził on do szkoły. Młodzież, która odmawiała uczęszczania do rosyjskiej szkoły spotykała się na tajnych kompletach m.in. w domu Skowrońskich. Konsekwencją udziału w strajku było wydalenie ze szkoły. Wraz z powstaniem w 1906 r. Polskiej Szkoły Handlowej w Łowiczu Aleksander został jej uczniem. Szkoła działała do 1911 r., kiedy to została rozwiązana przez władze rosyjskie. Ostatni rok nauki kontynuował w Warszawie w słynnej prywatnej Szkole Realnej Edwarda Rontalera, którą ukończył w 1912 r. Szkoła znana była z wysokiego poziomu nauczania, jej nauczycielami byli wykładowcy akademicki i wybitni pedagodzy. Wiele uczelni zachodnich przyjmowało maturzystów tej szkoły bez egzaminów wstępnych.

Po ukończeniu szkoły Aleksander Bluhm-Kwiatkowski podjął studia w Belgii na politechnice w Liège. Jednak po wkroczeniu do miasta Niemców, jako pochodzący z Rosji, został aresztowany i internowany w obozie pod Hanowerem. Po zwolnieniu w 1916 r. powrócił do Łowicza. Działał w Polskiej Organizacji Wojskowej i uczestniczył w rozbrajaniu Niemców w Łowiczu w 1918 r. Następnie był czynnym członkiem Straży Bezpieczeństwa dbającej o porządek i bezpieczeństwo w mieście. W 1919 r. rozpoczął pracę w Seminarium Nauczycielskim na pełnym etacie oraz na kilka godzin jako nauczyciel Gimnazjum Żeńskiego J.U. Niemcewicza w Łowiczu. Był nauczycielem geografii i języka francuskiego. W 1920 r. jako ochotnik brał udział w wojnie z bolszewikami, do szkoły powrócił w grudniu 1920 r. W Seminarium podejmował działania edukacyjne i krajoznawcze. Znajdujemy informację o oprowadzeniu wycieczek np. w 1921 r. był przewodnikiem dla członkiń Koła Ziemianek zwiedzających Łowicz. W roku szkolnym 1923/24 uzyskał płatny urlop w celu ukończenia rozpoczętych studiów na wydziale geografii Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

Przedtem w Łowiczu zawarł związek małżeński z Ireną Świtkiewicz, nauczycielką Gimnazjum Żeńskiego im. J.U. Niemcewicza, późniejszą nauczycielką języka niemieckiego w łowickim liceum ogólnokształcącym. Powyższą uroczystość odnotował „Łowiczanie” w kronice towarzyskiej „składając serdeczne życzenia sympatycznej młodej parze – mamy nadzieję, że i nadal jak dotąd będą żywy udział w życiu społecznym naszego miasta ku ogromnemu pożytkowi”. Ślub odbył się w kaplicy św. Karola Boromeusza (dzisiejsze Muzeum).

Po powrocie z Lwowa nadal działał społecznie w mieście. Gdy w 1925 r. zrodziła się idea stworzenia pomnika honorującego powstańców i żołnierzy walczących o niepodległość Polski

wziął udział w konkursie na hasło pomnika i zwyciężył. Zaproponował napis „Synom Ziemi Łowickiej Bojownikom Niepodległości”, który po lekkiej modyfikacji przez Komitet Organizacyjny ostatecznie wyryto o treści „Synom Ziemi Łowickiej Bojownikom o Niepodległość”. Zwycięzca całą nagrodę finansową w kwocie 40 zł przeznaczył na cel budowy tego pomnika.

W 1929 r. w związku z planowanymi obchodami 50-lecia Ochotniczej Straży Ogniowej w Łowiczu został powołany komitet organizacyjny, a Aleksander Bluhm-Kwiatkowski został do niego włączony jako członek. Ponadto znalazł się w komitecie redakcyjnym przygotowywanej Jednodniówki 50-lecia Straży i opublikował w niej artykuł „Wywiad u Jubilata”. W tym samym roku został wiceprzewodniczącym Okręgowego Komitetu Regionalnego, którego zadaniem było zorganizowanie Wystawy Regionalnej. Wystawa etnograficzna PTK odbywała się w Łowiczu i Warszawie. Ponadto podejmował działania w innym zakresie. Znalazł się w komitecie organizacyjnym Święta Myśliwych, na liście „ciułaczy” Komunalnej Kasy Oszczędności. Uczestniczył w życiu społecznym miasta, m.in. w 1930 r. wszedł w skład Komitetu Wyborczego w związku z wyborami do Sejmu i Senatu. Włączał się w różne akcje charytatywne, m.in. przekazał datki na akcję dożywiania dzieci. Działał też z ramienia ZNP m.in. w ramach Uniwersytetu Ludowego ZNP im. Wł. Reymonta w Łowiczu. W tym samym roku został włączony do komitetu redakcyjnego pisma „Życie Łowickie”, a od pierwszego numeru styczniowego 1932 r. przez pół roku pełnił funkcję redaktora odpowiedzialnego w tygodniku. W piśmie tym publikował też swoje artykuły. Uczestniczył w ważnych rocznicach i wydarzeniach ku czci znamienitych obywateli miasta. W 1932 r. uczestniczył w uroczystości wręczenia Adresu Honorowego dla Anieli Chmielińskiej. Jako prezes PTK zabrał głos wskazując na zasługi uhonorowanej dla Towarzystwa. Rok później podczas podobnych uroczystości miejskich strażaka i działacza społecznego Emila Balcera wystąpił w imieniu Oddziału PTK „podnosząc pracę i zasługi p. Balcera dla dobra miasta i krajoznawstwa”. Należał również do Stowarzyszenia Uczestników Walki o Szkołę Polską w Warszawie, które propagowało idee walki i pamięć o uczestnikach działań z 1905 r. W 1933 r. uczestniczył w pracach Komitetu Wykonawczego organizującego uroczystości 70. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego.

Należał do Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. W 1919 r. znalazł się w zarządzie Towarzystwa, pełnił funkcję sekretarza. W 1920 r. w ramach działalności PTK m.in. organizował kilkudniową wycieczkę do Torunia, Bydgoszczy i Gdańska. W 1921 r. Okręgowe Koło Ziemianek zorganizowało wycieczkę ze zwiedzaniem Łowicza, której przewodnikiem był Bluhm-Kwiatkowski. Ponadto zorganizowano odczyt historyczny dla Koła. Jednak aktywność członków Towarzystwa stopniowo zanikała. W 1926 roku zwołano zebranie członków byłego PTK w celu wznowienia jego działalności. Wybrano komisję reorganizacyjną, w której czteroosobowym składzie znalazł się Aleksander Bluhm-Kwiatkowski. W 1926 r. dokonano wyboru nowego zarządu i został wybrany prezesem PTK. Współpracował z Anielą Chmielińską przy reaktywowaniu Muzeum Ziemi Łowickiej PTK. W ramach działań krajoznawczych organizowano m.in. wycieczki regionalne do nowo założonej szkoły na Blichu, do majątku Grabińskich w Bielawach i Walewicach, organizowano

też wydarzenia popularyzujące wiedzę o Łowiczu i regionie wprowadzając oprowadzanie dla chętnych po mieście. Warto odnotować jest też fakt organizowanych przez PTK odczytów dla mieszkańców m.in. w 1926 r. Aleksander Bluhm-Kwiatkowski wygłosił wykład o Mikołaju Koperniku. W 1927 r. wydał nakładem łowickiego Oddziału PTK „Przewodnik po Łowiczu i okolicy”. Wydanie drugie poprawione i uzupełnione przewodnika ukazało się w 1938 r. Był też autorem artykułu „Hydrografia powiatu łowickiego”, który w 1930 r. ukazał się w publikacji „Materiały monograficzne województwa warszawskiego”. W 1932 r. znalazł się jako zastępca członka w Radzie Głównej PTK w Warszawie. W tym samym roku w numerze drugim pisma „Ziemia” opublikował artykuł „Zbiory etnograficzne muzeum PTK w Łowiczu”. Ponadto publikował inne artykuły krajoznawcze m.in. „Powiat łowicki” opisujący położenie, występujące kopaliny, ukształtowanie terenu, oraz wspomniany już tekst „Hydrografia powiatu łowickiego”. Ponadto od początku swojej działalności w Seminarium Nauczycielskim stworzył szkolne Koło Krajoznawcze im. Wincentego Pola, na czele którego stanął jako opiekun szkolny. Działanie koła odnotowano w 1929 r. na łamach ogólnopolskiego pisma krajoznawczego „Ziemia”. Funkcję pierwszego prezesa PTK w Łowiczu pełnił do 1934 r.

Został wówczas powołany na podinspektora oświaty we Włocławku i przebywał w mieście nad Wisłą do 1937 roku. Z dniem 1 lutego został przeniesiony na równorzędne stanowisko podinspektora obwodu szkolnego w Łowiczu. Funkcję tę sprawował do wybuchu II wojny światowej. Podczas okupacji organizował oraz był uczestnikiem tajnego nauczania. Przewodniczył łowickiej Tajnej Organizacji Nauczycielskiej w zakresie szkół średnich, w konspiracyjnym nauczaniu uczestniczył wraz z żoną Ireną. Jego działanie dodatkowo związane było z pracą w Departamencie Oświaty Delegatury Rządu na Kraj. Po wojnie został inspektorem oświaty i wychowania, którą to funkcję pełnił w latach 1945-1949. W ostatnich latach przed śmiercią pracował jako nauczyciel geografii w Liceum Ogólnokształcącym, pozostając przy działaniu turystyczno-krajoznawczym nadal odbywał wycieczki i prowadził koło geograficzne. Był postrzegany jako bardzo dobry pedagog. Zmarł w wieku 58 lat.

Z Polskim Towarzystwem Krajoznawczym i krajoznawstwem związany był przez całe życie. Ponownie stanął na czele Towarzystwa w 1945 r. pozostając prezesem do 1950 r. kiedy to PTK rozwiązano jako organizację „nieprawomyślną”. W tym samym roku z połączenia Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego powstało Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Łowicki oddział PTTK powstał trzy lata później 16 grudnia 1953 r. już po śmierci Aleksandra Bluhm-Kwiatkowskiego.

Za 1905 r. i działalność w ramach strajku szkolnego w 1930 r. został przez Komitet Obchodu 25-lecia Walki o Szkołę Polską został wyróżniony odznaką honorową „Za Walkę o Szkołę Polską”. Ponadto był wyróżniony odznaką Polskiej Organizacji Wojskowej za udział w rozbrajaniu Niemców w 1918 r. oraz odznaką Obywatelskiego Komitetu Obrony Państwa za udział w wojnie z bolszewikami w 1920 r.

*Tekst powstał z okazji 70. rocznicy
śmierci Aleksandra Bluhm-Kwiatkowskiego
Łowicz, dnia 9 lutego 2023 r. Zdzisław Kryściak*

*Na stronie 1 wykorzystano zdjęcie
ze zbiorów Muzeum w Łowiczu.*